

Examen VWO

2025

tijdvak 2
maandag 23 juni
9.00 - 12.00 uur

Latijnse taal en cultuur

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 33 vragen en een vertaalopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 74 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (tekstelementen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één tekstelement wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één tekstelement, dan wordt alleen het eerste tekstelement in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1

Regel 257 **metu**

- 1p 1 Beschrijf in eigen woorden waarvoor Venus bang is. Baseer je antwoord op het vervolg (t/m regel 260 **vertit**).

Regel 263-264 **bellum** t/m **ponet**

Aeneas zal andere volken overwinnen en hij zal beschaving brengen. Uit de woorden van Jupiter in het tekstgedeelte **Quin** t/m **placitum** (regel 279-283) kan opgemaakt worden dat de Romeinen dit later ook zullen doen.

- 1p 2 Citeer uit het tekstgedeelte **Quin** t/m **placitum** (regel 279-283) het Latijnse tekstelement dat verwijst naar de Romeinen als overwinnaars.
- 1p 3 Citeer uit het tekstgedeelte **Quin** t/m **placitum** (regel 279-283) het Latijnse tekstelement dat verwijst naar de Romeinen als brengers van beschaving.

Regel 261-266 **Hic** t/m **subactis**

In dit tekstgedeelte komt tweemaal het stilistisch begrip personificatie voor.

- 2p 4 Citeer de twee desbetreffende Latijnse zelfstandige naamwoorden.

Regel 279 **imperium sine fine**

Van de bepaling **sine fine** zijn twee verschillende interpretaties mogelijk.

- 1p 5 Beschrijf in eigen woorden deze twee verschillende interpretaties. Baseer je antwoord op het tekstgedeelte **His** t/m **togatam** (regel 278-282).

Regel 279-280 **aspera** t/m **fatigat**

In het begin van de *Aeneis* (niet in dit examen afgedrukt) geeft Vergilius enkele mythologische verklaringen voor deze houding van Juno.

- 2p 6 Noteer twee van deze verklaringen.

Regel 281 **consilia in melius referet, mecumque fovebit**

- 1p 7 Schrijf regel 281 over en scandeer deze regel.

Regel 286 **Caesar**

Wat over deze **Caesar** wordt verteld in het tekstgedeelte **Nascetur** t/m **votis** (regel 286-290), vertoont overeenkomsten met wat over Aeneas wordt verteld in het tekstgedeelte **Parce** t/m **ponet** (regel 257-264).

- 2p 8 Noteer in eigen woorden twee van deze overeenkomsten. Baseer je antwoord op het tekstgedeelte **Nascetur** t/m **votis** (regel 286-290) en het tekstgedeelte **Parce** t/m **ponet** (regel 257-264).

Regel 286-287 **Nascetur t/m astris**

Dit tekstgedeelte wordt door M. d'Hane-Scheltema als volgt vertaald:

Eens ook spruit een Trojaan uit dat beroemd verleden voort:

Caesar, wiens heerschappij de Oceaan, wiens roem de sterren bereikt.

In de vertaling is de grammaticale structuur van het Latijn niet geheel overgenomen.

- 1p 9 Leg dit uit met betrekking tot **imperium** (regel 287). Ga in je antwoord in op zowel het Latijn als de weergave van **imperium** in de vertaling.
- 1p 10 Noteer het grammaticale gegeven uit het Latijn waarop in de vertaling het woord 'Eens' is gebaseerd.

Regel 292 **Remo cum fratre Quirinus**

- 1p 11 Citeer uit het tekstgedeelte **Hic t/m dicet** (regel 272-277) het Latijnse tekstelement dat inhoudelijk overeenkomt met **Remo cum fratre Quirinus**.

Regel 292-293 **Remo t/m dabunt**

- 1p 12 Leg uit dat dit een goed voorbeeld is van datgene wat beschreven wordt in het tekstgedeelte **Aspera t/m bellis** (regel 291). Ga in je antwoord in op zowel het tekstgedeelte **Aspera t/m bellis** (regel 291) als op het tekstelement **Remo cum fratre Quirinus** (regel 292).

Regel 292-296 **cana t/m cruento**

In dit tekstgedeelte komt tweemaal het stilistisch begrip hypallage voor.

- 1p 13 Citeer van een van deze twee gevallen het desbetreffende Latijnse woord en licht je antwoord toe.

Tekst 2

Regel 840 **zijn voorouders in Troje wreken**

- 1p 14 Leg uit op grond waarvan Vergilius hier het woord **voorouders** gebruikt en vanwege welke gebeurtenis zij gewroken zullen worden. Baseer je antwoord op de achtergronden bij de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.

Regel 842-843 **de beide t/m Libye**

- 1p 15 Noteer de benaming van de oorlogen die in dit tekstgedeelte bedoeld worden. Baseer je antwoord op de achtergronden bij de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.

Regel 836-846 **Hij** t/m **redt**

De Romeinse geschiedenis kan in drie periodes verdeeld worden op basis van de staatsvorm.

- 1p 16 Noteer wat de staatsvorm was tijdens de gebeurtenissen die beschreven worden in het tekstgedeelte **Hij** t/m **redt** (regel 836-846).

Regel 851 **tu**

- 1p 17 Citeer uit het voorafgaande (vanaf regel 847 **Excudent**) het Latijnse woord dat een tegenstelling vormt met **tu**.

Regel 836-853 **Hij** t/m **superbos**

De Romeinse dichter Horatius schrijft over het contact tussen Grieken en Romeinen:

Het overwonnen Griekenland won van de ruwe winnaar en bracht beschaving in het boerse Latium.

Wat Horatius hier beschrijft, komt ook aan de orde in het tekstgedeelte **Hij** t/m **superbos** (regel 836-853).

- 1p 18 Noteer uit het tekstgedeelte **Hij** t/m **superbos** (regel 836-853) de regelnummers die op de plaats van de puntjes moeten staan:
De inhoud van het tekstelement 'Het overwonnen Griekenland' komt aan de orde vanaf regel t/m regel
- 1p 19 Noteer uit het tekstgedeelte **Hij** t/m **superbos** (regel 836-853) de regelnummers die op de plaats van de puntjes moeten staan:
Wat bedoeld wordt met 'beschaving' in het citaat van Horatius komt aan de orde vanaf regel t/m regel

Regel 851-853 **tu** t/m **superbos**

- 1p 20 Vind jij dat Aeneas zich in het vervolg van de *Aeneis* heeft gedragen op de manier die Anchises hier beschrijft? Ondersteun je antwoord door een gebeurtenis uit de *Aeneis* te noteren.

Regel 855 **Marcellus**

Deze persoon heeft een naamgenoot van wie Anchises een beschrijving van ruim twintig regels geeft in het gedeelte dat volgt op tekst 2 (niet in dit examen afgedrukt).

- 1p 21 Leg uit dat het begrijpelijk is dat Vergilius Anchises een zo uitgebreide beschrijving van die naamgenoot laat geven. Baseer je antwoord op de achtergronden bij de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.

Regel 857-858 **Hic** t/m **rebellem**

Dit tekstgedeelte wordt door P. Schrijvers als volgt vertaald:

hij zal ondanks de grote verwarring de vrede herstellen,
te paard de Puniërs en rebelse Galliërs vertrappen

Uit de vertaling kan opgemaakt worden dat de vertaler een Latijnse tekstuitgave heeft gebruikt met een komma op een andere plek dan voor **sternet**, zoals in tekst 2.

- 1p 22 Leg uit waaruit dit precies opgemaakt kan worden. Ga in je antwoord in op de vertaling en op het Latijn.
- 1p 23 Citeer het Latijnse tekstelement dat in de vertaling is weergegeven met 'zal de vrede herstellen'.

Afbeelding 1

Afbeelding 1 staat op pagina 3 van het Tekstboekje.

- 1p 24 Noteer wie er is afgebeeld aan de uiterste linkerkant van afbeelding 1, gekleed in het zwart. Baseer je antwoord op de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.

Tekst 3

Regel 820 **pro Latio**

Op dit moment in het verhaal verandert de manier waarop Juno zich voor Latium inzet.

- 1p 25 Beschrijf in eigen woorden de manier waarop Juno zich tot dit moment voor Latium ingezet heeft. Gebruik bij voorkeur niet meer dan 20 woorden. Baseer je antwoord op de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.
- 1p 26 Beschrijf in eigen woorden de manier waarop Juno zich vanaf dit moment voor Latium inzet. Gebruik bij voorkeur niet meer dan 20 woorden. Baseer je antwoord op het vervolg (t/m regel 827 **propago**).

Regel 823-825 **ne** t/m **vestem**

- 2p 27 Noteer de namen van drie verschillende stilistische begrippen die Juno toepast in het tekstgedeelte **ne** t/m **vestem** (regel 823-825).

Regel 827 **sit Romana** t/m **propago**

- 1p 28 Beargumenteer op basis van het metrum of **Itala** in deze regel congrueert met **virtute** of met **propago**.

Let op: de laatste vragen en opdracht van dit examen staan op de volgende pagina.

Regel 827-828 **propago: occidit**

- 1p 29 Welk voegwoord zou in een vertaling het best op de plaats van de dubbele punt kunnen staan?
- A hoewel
 - B totdat
 - C want
 - D zodat

Regel 837 **omnes**

- 1p 30 Wie worden er bedoeld met **omnes**?
- A de Ausoniërs en de Rutuliërs
 - B de bondgenoten van de Trojanen
 - C de oorspronkelijke inwoners van Latium
 - D de verenigde Latijnen en Trojanen

Regel 834-840 **Sermonem** t/m **honores**

In het eerste boek van de *Aeneis* vraagt Juno zich af:

Wie zal voortaan Juno's macht nog aanbidden of smekend haar altaar eren met gaven?

In het tekstgedeelte **Sermonem** t/m **honores** (regel 834-840) maakt Jupiter een opmerking die beschouwd kan worden als een reactie op deze vraag van Juno.

- 1p 31 Noteer het nummer van de regel waarin deze opmerking staat.

Regel 838-840 **Hinc** t/m **honores**

Dit tekstgedeelte kan opgevat worden als een beschrijving van een specifiek onderdeel van een van de idealen van het nieuwe regime onder Augustus.

- 1p 32 Noteer in algemene bewoordingen het desbetreffende ideaal.

Regel 818 **relinquo** en regel 842 **relinquit**

Deze twee werkwoordsvormen staan in dezelfde werkwoordstijd, maar er is een verschil in het gebruik van de werkwoordstijd.

- 1p 33 Leg dit uit. Ga in je antwoord in op beide werkwoordsvormen.

Tekst 4

Bestudeer de inleiding en de aantekeningen bij tekst 4.

- 37p Vertaal de regels 223 t/m 241 in het Nederlands.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.

